

Bestuursverslag 2022

*Vastgesteld door het bestuur van
Stichting Sengerema d.d. 8 november 2023, 1.0-def*

Inhoud

1	INTRODUCTIE	4
1.1	DE ONDERDELEN VAN HET PROGRAMMA	4
1.2	VERANDERING FOCUS	5
2	ACTIEF OP VERSCHILLENDE LOCATIES	5
3	MISUNGWI	6
	ONZE DOELEN VOOR MISUNGWI IN 2022 WAREN:	6
3.1	HET CREËREN VAN ZELFSTANDIGHEID EN WERKGELEGENHEID	6
3.1.1	NIVEAU 1	6
3.1.2	NIVEAU 2	7
3.1.3	NIVEAU 3	8
3.2	ONTWIKKELING VAN DE LANDBOUWINFRASTRUCTUUR	11
3.2.1	VERGROTING VAN HET AANTAL KASSEN	12
3.2.2	VERVANGING VAN BENZINEPOMPEN DOOR ZONNEPOMPEN	12
3.2.3	ONTWIKKELING VAN EEN WATERBEHEERSYSTEEM	12
3.2.4	CREËREN VAN EEN HEK OM ONZE LANDBOUWACTIVITEITEN TE BESCHERMEN	13
3.2.5	ONTWIKKELING VAN EEN DRUPPELIRRIGATIE-SYSTEEM VOOR DE BUITENTEELT	13
3.2.6	ONTWIKKELING VAN EEN TESTGEBIED VOOR GEWASSEN	13
3.3	HET CREËREN VAN EEN KENNISHUB	14
3.4	ONDERNEMERSCHAPSTRaining MET PARTNERS	14
3.4.1	SHINYANGA	14
3.4.2	SENGEREMA	14
3.4.3	MWANZA	15
4	ARUSHA	16
4.1	WAT VOORAFGING	16
4.2	DOELSTELLINGEN VOOR 2E TERMIJN VAN 5 JAAR	16
4.3	DOELSTELLING 2022 IN GETALLEN	17
4.4	WAT HEBBEN WE GEREALISEERD IN 2022?	17
4.5	DE TRAINING	18
4.6	COACHING	19
4.7	SPECIAL CLASSES	20
4.8	VERBETERING VAN ONZE ONLINEACTIVITEITEN	21
4.9	BEZOEK MADIBA®-KWEKERS	21
4.10	GRADUATION PARTY EN BUSINESS PLAN COMPETITIE	22
5	NYATUKALA PLAYGROUND SENGHEREMA	23

<u>6</u>	<u>SAMENWERKING MET STUDENTEN TU DELFT IN MISUNGWI EN ELABS SENEREMA</u>	<u>24</u>
<u>7</u>	<u>ONZE DONATEURS IN 2022</u>	<u>25</u>
<u>8</u>	<u>INZET BESTUUR EN VRIJWILLIGERS IN 2022</u>	<u>25</u>
<u>9</u>	<u>UITDAGINGEN VOOR 2023</u>	<u>26</u>
<u>10</u>	<u>FINANCIËN</u>	<u>26</u>
10.1	BEGROTING 2023	27
10.2	REALISATIE 2023	28
10.3	BEGROTING 2023	29
<u>11</u>	<u>TOT SLOT</u>	<u>29</u>

1 Introductie

Stichting Sengerema is geruime tijd actief in Tanzania. Sinds 2008 hebben wij, mede dankzij onze donateurs en onze partners in Nederland en Tanzania, het Youth Entrepreneurship Program (YEP) ontwikkeld en uitgewerkt.

De doelstelling van Stichting Sengerema is om, met behulp van ons programma, kansarme jongeren in staat te stellen om met het uitoefenen van een eigen bedrijf zichzelf en hun naasten te voorzien van een duurzaam inkomen. Hierdoor verbeteren de levensomstandigheden van het hele gezin en neemt de kans op goede educatie van de jongere broertjes en zusjes toe.

In 2022, het jaar na de COVID pandemie, was het weer 'business as usual'. Er konden weer fysieke lessen worden gegeven, hoewel de in de COVID-periode opgestarte digitale lessen ook een blijvertje lijken te zijn. Er kon weer 'bezoek' worden ontvangen: zowel ons programma in Arusha als in Misungwi werden door verschillende vrijwilligers bezocht en ook de Delftse Studenten waren weer van de partij.

1.1 De onderdelen van het programma

1. Stichting Sengerema is meerdere jaren actief in eenzelfde gebied; Hierdoor zijn we in staat plaatselijk een netwerk op te bouwen. Ook worden de ondernemers uit verschillende jaargangen bij elkaar geïntroduceerd.
2. Bij de training van nieuwe groepen worden eerder getrainde en gestarte ondernemers ingezet, de Youth Entrepreneurship Program trainers (YEP-trainers). Tevens zijn twee YEP-trainers gepromoveerd tot assistent-programmamangers, die plaatselijk (in Misungwi en Arusha) het programma uitvoeren samen met de partners, de lokale overheid en enkele YEP-trainers; Waar nodig wordt voor ondernemers vocational training (ambachtstraining) georganiseerd.
3. Na de training wordt met deelnemers contact onderhouden en indien gewenst ontvangen ze coaching bezoeken. Het coachen en monitoren gebeurt in principe door het lokale projectmanagement en YEP-trainers, die als rolmodel fungeren en dezelfde taal spreken.
4. Stichting Sengerema heeft training- en implementatietools ontwikkeld, die gedurende de afgelopen jaren zijn doorontwikkeld en voortdurend aan verbetering onderhevig zijn.
5. Op iedere locatie wordt vanaf het eerste jaar gewerkt met een lokaal management dat bestaat uit: een assistent programma manager vanuit YEP, één of meerdere YEP-trainers, vaak aangevuld met iemand van de lokale overheid. Dit team werkt onder leiding van de programma- manager van Stichting Sengerema aan het uitvoeren van de projecten in hun gebied.

1.2 Verandering focus

In voorgaande jaren bestond ons programma uit het opleiden van jongeren tot ondernemers, en het helpen van deze jonge mannen en vrouwen met het opstarten van een bedrijf. Het ging altijd om kleine bedrijfjes zoals bijvoorbeeld een telefoonwinkel of een klerenwinkel een supermarkt, een kapsalon, een timmerbedrijf.

In de loop der tijd is onze focus verandert naar bedrijven die waarde toevoegen, ook merken we dat “online” met name voor jonge vrouwen een aantrekkelijk vorm van ondernemen is.

In Misungwi heeft de lokale overheid, aangegeven dat Misungwi meer behoefte heeft aan ondersteuning in de agriculture sector: land-, tuinbouw en veeteelt. Wij zijn daarmee aan de slag gegaan en samen met lokale vakgerichte opleidingsinstituten (lifestock college en agriculture college) zijn we jongeren, gaan selecteren voor ondernemerschap in het boerenbedrijf. Dit is een aanvulling op ons normale programma, waarbij de kans op succes in het ondernemerschap naar onze mening wordt vergroot.

2 Actief op verschillende locaties

Net als vorig jaar zijn we actief in Misungwi (Mwanza region), Arusha (Kilimanjaro region) en de Nyatukala Playground en ELABS in Sengerema.

Via onze contacten en trainers blijven wij op de hoogte van het wel en wee van onze ondernemers in de afgeronde projecten in Sengerema, Meatu, Tarakea/Mkuu, Dodoma en Iringa

3 Misungwi

De focus van het Misungwi-project ligt op het begeleiden en opleiden van jongeren tot commerciële boeren. Dat wil zeggen: niet het verbouwen van gewassen of het houden van vee voor eigen gebruik (wat in Tanzania op grote schaal gebeurt door particulieren), maar het verbouwen van gewassen en het houden van vee ten behoeve van de verkoop van vlees, melk en aanverwante producten.

Onze doelen voor Misungwi in 2022 waren:

1. Het creëren van zelfstandig ondernemerschap en werkgelegenheid en een duurzaam inkomen voor de jeugd, door middel van ondernemerschap op het gebied van:
 - a. Commerciële landbouw
 - b. Veehouderij en
 - c. Waardeketen-gerelateerde bedrijven
2. Het verder ontwikkelen van landbouw-infrastructuur, met als doel de jonge ondernemers van het project te ondersteunen;
3. Het creëren van een kennishub voor jongeren, die betrokken willen zijn bij de veehouderij en commerciële landbouw;
4. Samen met partners basisopleidingen in ondernemerschap stimuleren en promoten, die door de jeugd kunnen worden geïmplementeerd.

3.1 Het creëren van zelfstandigheid en werkgelegenheid

We willen commerciële landbouw ontwikkelen, die verband houdt met binnen- (kas) en buitenlandbouw. We zijn doorgegaan met het investeren in infrastructuur, die beschikbaar is voor de door YEP opgeleide en geselecteerde jongeren om hun bedrijf te ontwikkelen en banen te creëren voor mensen in de omgeving van het project.

Op basis van onze ervaringen in het verleden hebben we in 2022 drie niveaus geïntroduceerd voor de commerciële landbouw.

3.1.1 Niveau 1

Student: gedurende 4-6 maanden (1 oogstcyclus) worden mensen getraind. Alle beslissingen worden samen met trainers en studenten genomen, er wordt in opdracht van trainers door de studenten gewerkt, studenten kunnen gratis in de boerderij (farmhouse) verblijven en krijgen eenvoudige maaltijden geleverd door het project.

In augustus 2022 hebben we een nieuwe groep (12 personen) geselecteerd om te gaan trainen.

Na intakegesprekken zijn er 5 mensen geselecteerd om verder te gaan met het commerciële landbouwproject, eerst buitenteelt en daarna glastuinbouw.

De opleiding omvat:

- ☐ Groepstraining
- ☐ Besluitvorming
- ☐ Boekhouding
- ☐ Project planning
- ☐ Cashflow prognose
- ☐ Marktonderzoek

Tegelijkertijd bevinden ze zich in een omgeving die hen zou moeten stimuleren om buiten de gebaande paden te denken. Naast de eerdergenoemde empowerment- en ondernemerschapstraining krijgen ze praktische training over landbouw, gerelateerd aan de door hen geselecteerde gewassen.

Tijdens de on-the-job training, wordt gezorgd voor zaden, kunstmest en gereedschap, alsmede voedsel en huisvesting. Het eten wordt bereid door een vrouw uit een nabijgelegen dorp die voor deze klus wordt ingehuurd.

Wij verwachten de eerste oogst van deze groep in de maanden januari-april 2023.

Momenteel is de status dat ze 7000 planten hebben en dat elke plant naar verwachting 4 kg tomaten zal opleveren, wat neerkomt op ongeveer 28.000 kg die geproduceerd zal worden tijdens de oogst van drie maanden.

Tijdens het planten en oogsten zorgen ze voor werkgelegenheid voor nog eens 5 mensen.

3.1.2 Niveau 2

Stagiair: gedurende 1 jaar (2 oogstcycli) krijgen de mensen een opleiding en worden gecoacht 'on the job'. Na 1 jaar evalueren we of ze naar niveau 3 kunnen of dat ze in dienst kunnen treden bij anderen die dat niveau bereikt hebben.

Op het tweede niveau begonnen de cursisten aan de eerste oogstcyclus die eindigt in februari/maart 2023.

Er zijn 8 mensen betrokken, waarvan er 2 zijn geselecteerd als potentiële ondernemers. De anderen bevinden zich op het niveau van huidige en toekomstige werknemers, maar zullen mogelijk ook voor zichzelf willen gaan verbouwen.

Wij differentiëren de opleiding in:

1. De technische/tuinbouwopleiding welke wordt verzorgd door 2 ondernemers uit ons netwerk in Arusha;
2. De persoonlijke ontwikkeling wordt gedaan door onze YEP Tanzania-vertegenwoordigers (Andrew en Nicole) in Misungwi;
3. Ondernemerschapstraining, eveneens gegeven door onze YEP Tanzania-vertegenwoordigers en de SF-programmamanager Jeroen Vegt.

Tijdens de technische training worden ze getraind in het maken van teeltbedden inclusief een druppelirrigatiesysteem, het gebruiken van het druppelirrigatiesysteem, het onderhouden en kweken van de planten en krijgen ze de opdracht een logboek bij te houden waarin alle activiteiten en timing worden vastgelegd. Ze leren het gebruik van zaden en kunstmest, wat anders werkt dan bij buitenlandbouw.

Tijdens de ondernemerschapstraining richten we ons op marktgericht denken, het bijhouden van een boekhouding en een logboek, en het nemen van beslissingen over de projectplanning met betrekking tot gewassen en de planttijd.

Tijdens de eerste oogstcyclus verwachten we geen winst. Het kapitaal dat wordt geïnvesteerd voor het realiseren van praktijkopleidingen, zien wij als opleidingskosten en wij verwachten dat de kosten (deels) zullen worden terugverdiend door de verkopen tijdens de eerste cyclus.

Momenteel produceren ze rode en gele paprika's en zijn ze begonnen met de oogst. De oogst wordt verkocht in Mwanza en Arusha.

De verantwoordelijke ondernemers wonen in de boerderij en helpen nieuwkomers met kennis en creëren samen een levendige gemeenschap.

3.1.3 Niveau 3

Zelfstandige commerciële boer: de ondernemer profiteert van de sociale omgeving, maar is volledig verantwoordelijk voor zijn/haar bedrijf. Ze moeten huur betalen voor de ruimtes en accommodatie.

Het duurt dus minimaal 1,5 jaar voordat een ondernemer in opleiding zelfstandig wordt. Dit vereist een zekere toewijding van onze studenten en stagiaires en wordt veelvuldig met hen besproken.

De zelfstandige commerciële boeren zijn de rolmodellen voor de studenten en stagiaires. Zij zien dat het mogelijk is om het doel te bereiken: een onafhankelijke commerciële boer worden.

Tomatenteelt in de open lucht

2 hectare van het gebied is in gebruik door een eerder opgeleide YEP-ondernemer die werkgelegenheid creëert voor 10 mensen, vooral tijdens de groei- en oogsttijden.

Zijn focus ligt op de teelt van tomaten en okra.

De ondernemer teelt volledig duurzaam en betaalt een kleine huur voor het gebruik van de ruimte. Hij helpt nieuwkomers met advies en 'on the job training'.

De geoogste tomaten worden opgeslagen in een door studenten van de TU Delft gebouwd koelhuis.

In de toekomst zal worden gezocht naar mogelijkheden om de tomaten te verwerken, bijvoorbeeld in te blikken, zodat deze een hogere opbrengst kunnen genereren.

Rijstteelt in de open lucht

We faciliteren ook twee eerder getrainde YEP-ondernemers met 3 hectare grond, om tijdens het regenseizoen rijst te verbouwen. We hebben dit doorgezet na de zeer succesvolle pilot van het voorgaande jaar, toen de deelnemers in één oogst ruim 1000 kg rijst produceerden.

Tijdens de oogst en het planten zal dit project werkgelegenheid creëren voor minimaal 5 mensen. En het overgebleven deel van de rijstplanten wordt gebruikt als voedsel voor ons veehouderijproject.

Voorlopig kunnen we het gebied alleen in het regenseizoen voor rijstteelt gebruiken. We verwachten dat ons waterbeheer de komende jaren zodanig zal worden ontwikkeld dat het ook een tweede oogst kan ondersteunen.

De huidige status is dat ze de kwekerij (het kweken van kleine plantjes uit zaden) hebben afgerond en deze in het veld zijn gaan planten.

Veehouderij- en melkproductieproject

We zijn een melkproductie project gestart, met een groep van 5 mensen die voor de geiten zorgen. We bespraken en besloten om koeien toe te voegen om melk te gaan produceren. Melk zelf kan al een duurzaam inkomen opleveren, maar kan ook de eerste stap worden in de waardeketen voor het maken van yoghurt.

Met onze veehouders willen we ons concentreren op de productie van vlees en melk. Wanneer we het niveau hebben bereikt waarop we een duurzame productie hebben, willen we anderen trainen om de yoghurt-/slager-business te ontwikkelen.

Momenteel bevinden we ons in de fase van het creëren van duurzame productie, we hebben de melkproductie als hoofddoel voor de jaren 2022 en 2023 gekozen.

Ons werd aangeraden een drachtige koe in Arusha te kopen en naar Misungwi te brengen. Na de bevalling verwachtten we dat we melk konden gaan produceren. De koe arriveerde en werd afgeleverd, maar na de bevalling stierf de jonge koe binnen enkele weken. De moederkoe was ziek en we kregen het advies om niet te melken om haar te laten herstellen.

Dit resulteerde in een vertraging van ons schema met meer dan 9 maanden, omdat we in plaats van melk en een jonge koe een grote koe hebben en geen melk.

We verwachten de koe in januari 2023 opnieuw te insemineren en hopen dat we eind dat jaar melk gaan produceren.

	Trained	Coached	Self employed	Employed
Misungwi				
level 1	8	5	5	5
level 2	2	2	2	6
level 3		3	3	15
live stock	2	4	2	0
related value chain business	0	0	0	0
	12	14	12	26

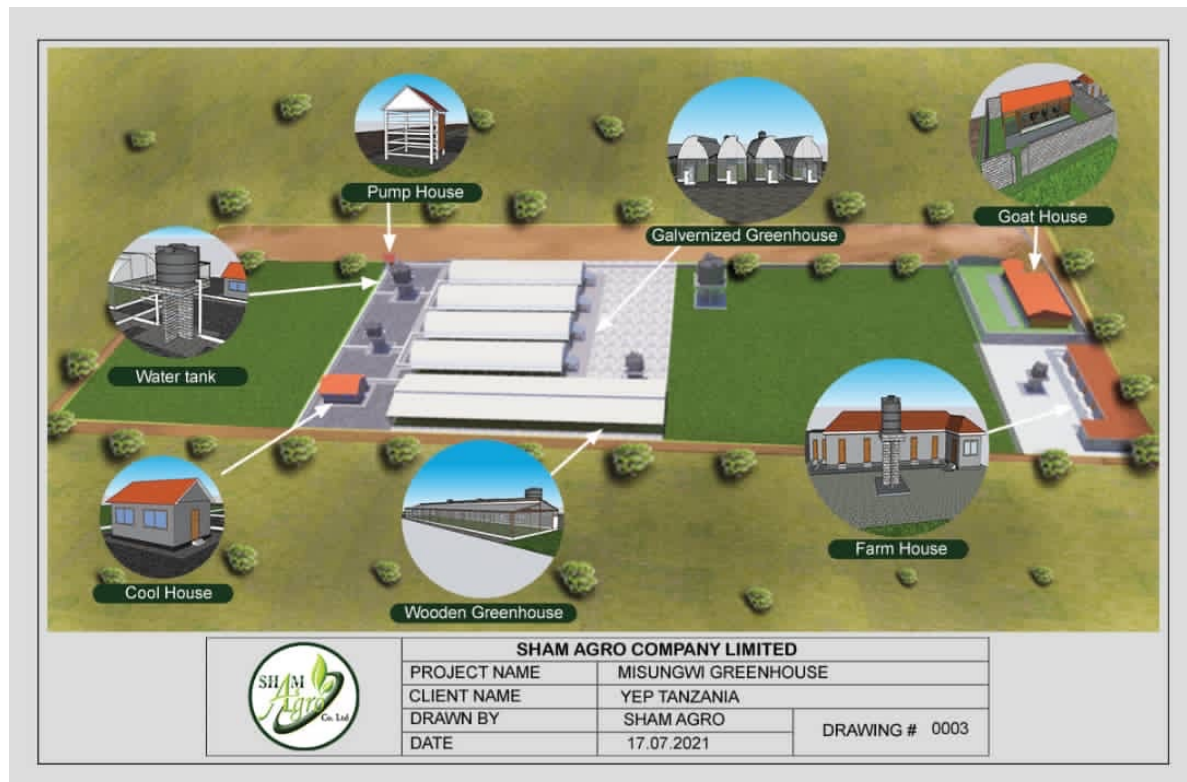
3.2 Ontwikkeling van de landbouwinfrastructuur

In voorgaande jaren is een complex gerealiseerd met kassen, stukken grond voor buitenteelt, een koelhuis voor de opslag van geoogste tomaten e.d., stallen voor geiten en een 'farmhouse' waar de jonge ondernemers kunnen verblijven als zij aan het werk zijn.

Voor 2022 waren de doelstellingen:

1. Vergroting van het aantal kassen
2. Vervanging van bezinepompen door zonnepompen
3. Ontwikkeling van een waterbeheerssysteem
4. Creëren van een hek om onze landbouwactiviteiten te beschermen
5. Ontwikkeling van een druppelirrigatie-systeem voor de buitenteelt
6. Ontwikkeling van een testgebied voor gewassen

Impressie van het Misungwi-complex, deels gerealiseerd en deels nog te realiseren:

3.2.1 Vergroting van het aantal kassen

Helaas heeft de klimaatverandering ook grote invloed op ons project in Misungwi. Tijdens een heftige storm (die vroeger in dit gebied zelden of nooit voorkwamen), stortte onze eerste kas in. Deze kas was gemaakt met “lokale” materialen, en was dus niet stevig genoeg. Hierdoor moesten we onze ambitie om in 2022 een derde kas te bouwen, herzien.

In de afgelopen 2 jaar hebben we deze eerste kas, gemaakt van hout en niet van staal, al verschillende keren gerepareerd, maar nu hebben we besloten om niet meer te repareren, maar te investeren in een goede structuur voor een nieuwe kas.

Het doel om in 2022 de 3e kas te bouwen wordt daarom verplaatst naar 2024.

Schade Greenhouse 1

Nieuwe kas met watertank

3.2.2 Vervanging van benzinepompen door zonnepompen

In september 2022 hebben we met succes onze eerste waterpomp op zonne-energie besteld en geïnstalleerd.

De capaciteit van deze pomp is voldoende voor het bestaande project. Het doel was om het benzineverbruik terug te dringen en ook de bedrijfskosten te verlagen. Volgende stappen in de ontwikkeling zijn onderdeel van het waterbeheerplan.

3.2.3 Ontwikkeling van een waterbeheersysteem

In juni 2022 kregen we bericht dat een groep studenten van de universiteit van Delft bereid was zich bij Misungwi aan te sluiten als onderdeel van hun minor. Samen hebben we het doel gedefinieerd: een waterbeheersysteemplan ontwikkelen en dit tijdens hun bezoek van november 2022 tot januari 2023 gaan implementeren.

Met het uitgebreide gebruik van ons landbouwperceel neemt ook de vraag naar water toe. We hebben ook de noodzaak geïdentificeerd om zorg te dragen voor de kwaliteit van het water, om zo de beschikbaarheid van water veilig te stellen en om onszelf te beschermen tegen overstroming van water tijdens het regenseizoen.

De voornaamste onderdelen van het plan zijn:

- ☐ Maak een kaart met wateropslag- en waterinvoerpunten;
- ☐ Verzeker de waterinstroom door een bassin te maken op het waterinlaatpunt;
- ☐ Creëer een waterberging van minimaal 30.000 liter, inclusief het bassin;
- ☐ Creëer wateropslag op hoog niveau (boven 6 meter), om de zwaartekracht te gebruiken om andere tanks te bevoorraden;
- ☐ Gebruik een zonnepomp om de wateropslagtank op hoog niveau te vullen;
- ☐ Installeer eenvoudige waterfilters op verschillende plaatsen om de waterkwaliteit te verbeteren (vermijd modder);
- ☐ Graaf kanalen om ervoor te zorgen dat water kan bewegen tijdens hevige regenval;
- ☐ Opvangen van water van het dak van de boerderij voor huishoudelijk gebruik.

3.2.4 Creëren van een hek om onze landbouwactiviteiten te beschermen

Om een goede bescherming te creëren voor onze gewassen en infrastructuur hebben we minimaal 900 meter hek nodig. De eerste stap hebben we kunnen doen door een hek van 100 meter te maken van oude materialen uit onze ingestorte kas (palen en ijzer) en om te beginnen 300 meter met “professioneel” hekwerk op basis van betonpalen en metalen hekwerkmateriaal.

3.2.5 Ontwikkeling van een druppelirrigatie-systeem voor de buitenteelt

We hebben besloten dit onderdeel te maken van het waterbeheerplan, omdat het waterverbruik met minimaal 40% wordt verminderd als je druppelt in plaats van water geeft. De impact op de infrastructuur is daardoor groot.

3.2.6 Ontwikkeling van een testgebied voor gewassen

We hebben de gewassen geselecteerd die eind 2022 zullen worden geplant en we verwachten de resultaten in het eerste en tweede kwartaal van 2023 te zien.

Wij selecteerden: Broccoli, bloemkool, rode biet en zoete maïs.

We hebben ze geselecteerd omdat de lokale boeren niet gewend zijn om ze te verbouwen, ze zijn er ook niet bekend mee, maar we zien een groeiende vraag op de markt naar gezonder voedsel.

3.3 Het creëren van een kennishub

Om onze ervaringen te delen hebben wij in november en december 2022 de volgende activiteiten uitgevoerd:

We hebben een ondernemerstraining gegeven voor alle mensen die betrokken zijn bij de veehouderij en de commerciële landbouw. We trainden ze in ondernemings-gericht denken en leerden ze dat als je ondernemer wilt worden, je met een plan moet beginnen. En dat een commercieel boerenbedrijf iets heel anders is dan in je achtertuin wat gewassen verbouwen of wat kippen of geiten houden.

Verder nodigden we leiders van de overheid en plaatselijke leiders ('wardens') uit om hen te laten zien wat we doen en hoe dit wordt uitgevoerd, teneinde ze meer bij het project te betrekken.

Het creëren van de kennishub zal in de komende jaren verder worden uitgewerkt.

3.4 Ondernemerschapstraining met partners

De doelen willen we bereiken door partnerschappen aan te gaan met organisaties in onze regio in Tanzania. Voor 2022 hebben we 2 grote activiteiten kunnen realiseren:

3.4.1 Shinyanga

In Shinyanga, een buurddistrict in Tanzania, hebben we samen met SDO Rafiki in de maanden februari en maart 12 jongeren getraind in ondernemersvaardigheden en empowerment. Na deze training konden 7 van hen hun bedrijf vergroten en zelfstandig worden. Het doel van dit project is ervoor te zorgen dat jongeren in dat gebied een alternatief hebben voor het werken in de goudmijnen, die zeer slechte werkomgevingen en omstandigheden met zich meebrengen.

Doel voor 2023: Op basis van dit succes van deze 'pilot' hebben we samen met SDO Rafiki en de Stichting "For Iron I gave Gold" een projectvoorstel ontwikkeld dat in 2023 van start gaat, bij goedkeuring en ondersteuning door Wilde Ganzen (verwachte goedkeuring december 2022).

Het projectmanagement zal worden verzorgd door de lokale SDO Rafiki. Ondernemerstraining, empowerment-training en bedrijfstraining zullen worden gegeven door YEP Tanzania.

3.4.2 Sengerema

Sengerema is ook een buurddistrict aan de andere kant van het Victoriameer, dit is de plaats waar we ruim 15 jaar geleden onze reis van het opleiden van jongeren begonnen.

In Sengerema hebben we samen met onze partner **Elabs** het curriculum voor ondernemerschapstraining voor studenten aan de Hogeschool Elabs intensiever ontwikkeld.

60 studenten kregen een introductie in ondernemerschapstraining gebaseerd op het Canvas Businessmodel, in lijn met wat we de afgelopen twee jaar eerder deden met studenten uit Delft.

Uit deze groep zijn 8 studenten geselecteerd om samen met studenten van Delft te gaan werken aan het ontwikkelen en implementeren van een bedrijf, gerelateerd aan hun technische kennis die zij ontvangen bij de Beroepsopleiding Laboratorium-assistent. Het doel van het project 2022 is het ontwikkelen en implementeren van watertesten en filteren om leidingwater drinkbaar te maken.

De groep studenten zal verantwoordelijk zijn om dit concept uit te werken tot een bedrijf dat de studenten tijdens en na de studie in hun leven zal ondersteunen.

3.4.3 Mwanza

De doelstelling om in 2022 in samenwerking met “Love in Action” jongeren in Mwanza ondernemingstraining te geven en te helpen een bedrijf op te starten, hebben wij in de nasleep van de coronapandemie niet kunnen realiseren. Love in Action had niet voldoende middelen om dit project in 2022 te ondersteunen.

Overzicht van de totale impact in (zelf)werkzaamheid, gerealiseerd in samenwerking met onze Partners:

	Trained	Coached	Self employed	Employed
Partner / Shinyanga	12	7	7	0
Partner/Sengerema	60	0	8	0
Total impact	72	7	15	0

4 Arusha

4.1 Wat voorafging

Het jaar 2022 was het eerste jaar van onze 2^e termijn van 5 jaar. Na een eerste periode van 5 jaar (2017-2021) waarin we succesvol hebben samengewerkt met Trias Tanzania en de TCCIA (KvK) van Arusha, is besloten om een 2^e periode van 5 jaar op te starten.

Terugblik op de eerste 5 jaar:

We look back to a successful end of the 5-year partnership with TRIAS and TCCIA Arusha. Along the years we noticed that each year the program attracts more advanced entrepreneurs, who appreciate getting knowledge, coaching and connections in case of getting a loan.

In total the program included:

- 347 Recruited youth
- 169 Youth trained
- 40 Different classes, including specialized classes
- 147 Shop visits conducted
- 117 Business plan meetings held
- 138 Graduates
- 60 – 70 Regular coaching meetings
- 35 loans disbursed, total volume of 61,829,332 Tsh (61,8M = ca. € 25.000)

4.2 Doelstellingen voor 2e termijn van 5 jaar

Trainen en coachen van jonge ondernemers in ondernemersvaardigheden, om hen te helpen hun bedrijf te realiseren dan wel te verbeteren en een duurzaam inkomen voor zichzelf en anderen te genereren. Verder het ontwikkelen van ons trainingsprogramma online en het promoten, stimuleren, bijwonen dan wel ontwikkelen van netwerk-activiteiten.

In het Arusha-programma ligt onze focus op het helpen van bestaande jonge ondernemers (vaak in de informele sfeer) en het verbeteren/ formaliseren en uitbreiden van hun bestaande bedrijfsactiviteiten.

4.3 Doelstelling 2022 In getallen

- ☐ Het geven van ondernemerschapstraining aan 40 studenten d.m.v. online- en fysieke klassen;
- ☐ Het coachen van 10 geselecteerde ondernemers met minimaal 4 bezoeken per jaar;
- ☐ Het organiseren van 2 tot 3 netwerkbijeenkomsten, waarbij jonge ondernemers elkaar ontmoeten en producten/business-ideas kunnen uitwisselen.

4.4 Wat hebben we gerealiseerd in 2022?

Samen met Trias en TCCIA-Arusha (KvK van Arusha), hebben we 51 kandidaten geselecteerd tijdens de recruitment sessies in februari en maart 2022; in april is de kick-off van het programma geweest en van mei tot en met september hebben we onze trainingen (25 onderwerpen) zowel fysiek als online uitgevoerd. In oktober hebben we de “shop visits” uitgevoerd. Tijdens een shop visit bezoeken we alle deelnemers nogmaals op hun eigen locatie, om te bekijken wat er van de opgebouwde kennis wordt toegepast.

In november zijn we begonnen met het trainen en begeleiden van een voor de ‘businessplan competitie’ geselecteerde groep ondernemers. Deze competitie vond plaats tijdens de ‘graduation-party’, die eind november werd gehouden. Zowel de kick-off als de graduation-party hebben we gebruikt om onze nieuwe studenten te koppelen aan deelnemers van de vorige jaren. Deelnemers uit voorgaande jaren kregen tijdens de graduation-party de kans om hun business respectievelijk hun producten te promoten.

Gedurende het gehele jaar werden 25 geselecteerde ondernemers uit de vorige jaren tijdens drie tot vier coaching momenten bezocht en gecoacht.

4.5 De training

Gemiddeld waren er 25 deelnemers bij de 25 verschillende onderwerpen, zowel fysiek als online:

- ☐ Van basis boekhouding en vastleggen van data tot het leren onderhandelen
- ☐ Van inzicht in kosten (vaste en variabele kosten) tot inzicht in jezelf (tree of life, waar kom ik vandaan, waar wil ik naartoe en wat zijn mijn valkuilen)
- ☐ Van definiëren van spaardoelstellingen tot hoe verander ik mijzelf
- ☐ Van de 10 meest voorkomende fouten tot cashflow voorspellen

Maar ook nodigden we de TRA (belastingdienst) uit om wet- en regelgeving uit te leggen en de Saccos (de gemeenschap bank) van de KvK van Arusha, om de voordelen van het lidmaatschap en het verkrijgen van leningen te bespreken.

Ons klaslokaal wordt gehuurd van één van de ondernemers van een voorgaande jaargroep, we gebruiken het voor onze fysieke lessen. De lessen worden bij aanvang van het programma 3 maal per week gegeven zodat de ondernemers kunnen kiezen wanneer ze aanwezig kunnen/willen zijn. In de loop van de training wordt het aanbod teruggebracht tot maximaal 2 maal per week.

Naast het klaslokaal huurden we in 2022 een kleine ruimte die als YEP-Office dient. Op deze manier besparen we op onze uitgaven en helpen we eerder getrainde ondernemers aan extra inkomen. Ook hebben we de locatie voor het eerst gebruikt tijdens de kick-off van het programma in 2022.

Tijdens de kick-off werden onze eigen 'Money IN en Money OUT' boeken voor de registratie van geldstromen getoond door de Trade Officer van Arusha Council. We zien dat deze boeken na de training door vrijwel alle ondernemers worden gebruikt.

4.6 Coaching

Gedurende het jaar, coachen we 25 geselecteerde deelnemers uit de vorige jaren. Zij waren geselecteerd, omdat zij zelf hebben aangegeven dat ze na het afronden van de training contact willen blijven houden en wij in hen een groeipotentie zien. Deze lange termijn begeleiding geeft voor sommigen toch net dat duwtje in de rug om door te zetten, bij te sturen of te formaliseren (vergunning, belasting betalen, registreren etc.).

In 2022 hebben we ruim 80 coaching bezoeken afgelegd, die door de ondernemers zeer werden gewaardeerd. Door tekort aan kwalitatief goede coaches kunnen we dit aantal niet uitbreiden, eerder lijkt een nog sterkere selectie noodzakelijk om onze capaciteit goed te verdelen.

Tijdens het coachen gaan we langs op de locatie van de ondernemer. Arusha is de hub voor toerisme en heeft gedurende covid veel last gehad, maar gelukkig begint het toerisme weer wat aan te trekken zodat de 'kunstschilders' en de sandalen makers weer aan het werk kunnen.

4.7 Special classes

In 2022 hebben we drie 'special classes' georganiseerd:

1. 'kip slachten en verpakken', 2 deelnemers;
2. 'banket bakken', 7 deelnemers;
3. een tender klas;

Wat is een tender (aanbesteding), hoe schrijf ik in en wat zijn haken en ogen?,
12 deelnemers .

Special class 'kip slachten en verpakken': Na het volgen van de special class verkreeg deze deelnemer vergunning om zelf kippen te slachten, te verpakken en diepgevroren te verkopen.

Special class "bakery", de examen opdracht was een taart maken voor de graduation party!

7 bakery-class deelnemers met docente Prisca (voormalig deelnemster van ons YEP-programma)

Naast onze hoofdactiviteiten hebben we in 2022 verder nog gewerkt aan:

4.8 Verbetering van onze onlineactiviteiten

Dit jaar extra aandacht voor online lessen, maar ook via een pilot partner (SOMO) aandacht voor online boekhouding. Het eerste deel, de online lessen, was en is een succes, hierdoor zetten we volgend jaar in op verdere uitbreiding hiervan en verbetering van de toegankelijkheid.

De online boekhouding had veel belangstelling maar uiteindelijk waren er maar 2 deelnemers die het ook werkelijk hebben toegepast. Die zijn later beiden beloond door SOMO met een eenmalig gift van 1.5 miljoen TSH (600 euro) omdat ze mede geholpen hebben het pakket van feedback te voorzien.

4.9 Bezoek Madiba®-kwekers

Verder hebben we in 2022 bezoek gehad van Madiba®-kwekers, die samen met Dekker Chrysanten sinds 2 jaar donateurs zijn en hebben wij met hen een ochtend doorgebracht en verschillende deelnemers bezocht. De ochtend werd afgesloten met een lunch op locatie. Een dergelijk bezoek is zeker voor herhaling vatbaar!

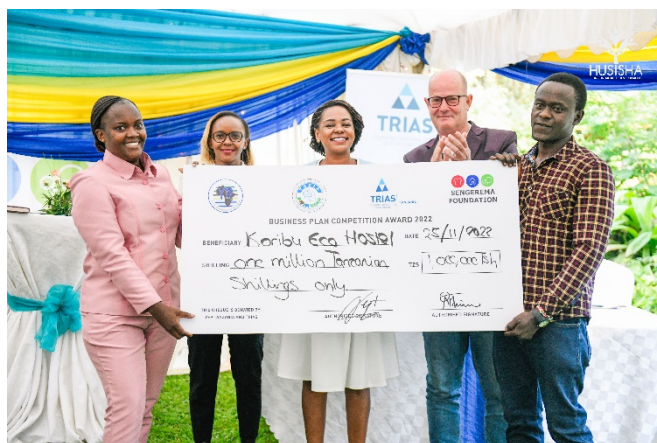

4.10 Graduation party en business plan competitie

Op 25 november 2022 is het jaar afgesloten met de jaarlijkse graduation party, waar we dit jaar ook de businessplan competitie hebben geïntroduceerd.

De winnaar van de businessplan competitie ontving een cheque van 1.000.000 TSH (€ 400) als stimulatieprijs; de 2^e en de 3^e plaats ontvingen respectievelijk 700.000 (€ 280) en 450.000 TSH (€ 180).

Het bedrijfsconcept van de winnaar Karibu Eco Hostel is 'nature experience': slapen in de natuur, wandelen in de natuur, leren over de natuur in de natuur en het omgaan met de natuur door bijvoorbeeld het voederen van beesten.

De slogan van de winnaar "we should not forget nature" sprak de jury erg aan, maar ook het idee om zich met zijn bedrijf te richten op zowel op toeristen als op de Tanzaniaan zelf.

5 Nyatukala Playground Sengerema

Onze vrijwilligster in Misungwi, Nicole Olde Weghuis, is samen met twee vrijwilligers Harold Sibma en Ytje Visser in 2021 een project gestart in Sengerema. In Sengerema hebben wij destijds ons eerste project voor jonge ondernemers gerealiseerd, en er zijn nog steeds hechte contacten met onze trainers uit Sengerema en onze ondernemers.

In Sengerema wonen ongeveer 10.000 kinderen, maar er is weinig voor hen. Ze spelen met modder, lege flessen en troep die ze vinden, vaak op vervuilde grond.

In samenwerking met de CBO van Sengerema, de lokale overheid die de grond beschikbaar heeft gesteld, Stichting Sengerema en bovengenoemde vrijwilligers is in 2021 een speeltuin gebouwd voor kinderen van 4 t/m 14 jaar. Deze speeltuin is toegankelijk voor alle kinderen en wordt door scholen gebruikt tijdens pauzes en sport- en spelmiddagen.

Van deze speeltuin maken ongeveer 5.000 kinderen gebruik.

De speeltoestellen zijn gebouwd door lokale arbeiders, hetgeen werkgelegenheid oplevert.

In 2022 is de speeltuin verder afgebouwd en uitgebreid en er is een zwembad aangelegd, waarin aan kinderen zwemles wordt gegeven.

Het budget voor dit project was in 2022 € 15.000.

6 Samenwerking met studenten TU Delft in Misungwi en ELABS Sengerema

Alweer 5 jaar werken we samen met de TU Delft. Studenten komen naar Tanzania in het kader van hun minor International Entrepreneurship and Development, waarvoor Stichting Sengerema projecten aanlevert. Tot op heden is deze samenwerking goed voor beiden partijen. De studenten leren veel maar zijn door hun innovatieve ideeën ook een enorme inspiratie voor onze ondernemers. Door Corona zijn er de laatste 2 jaar geen studenten naar Misungwi gekomen, maar wel naar Sengerema bij onze partner Elabs, een 'college' voor het opleiden van laboranten.

Dit jaar zijn er twee groepen van 3 personen naar Tanzania afgereisd. Een groep naar Misungwi en een groep naar Elabs Sengerema. De opdracht voor Misungwi was: help ons en de farmers/ondernemers met het maken van een watermanagement plan en probeer de eerste stap daarvan te realiseren. Met watermanagement moet men denken aan het bevoeien van gewassen, maar ook aan het 'buiten' houden van het steeds frequenter opkomen van het water uit het Victoria Meer.

Voor de groep die naar het nabijgelegen Sengerema ging was de opdracht: ontwikkel samen met een kleine groep studenten een commerciële activiteit, waarbij de kennis die ze tijdens de opleiding hebben opgedaan, kan worden toegepast.

En voor beide groepen: help bij het ontwikkelen van ondernemers-mentaliteit d.m.v. discussie, training en bedrijfsbezoeken.

In het kort de voorlopige resultaten, de projecten lopen tot eind januari 2023:

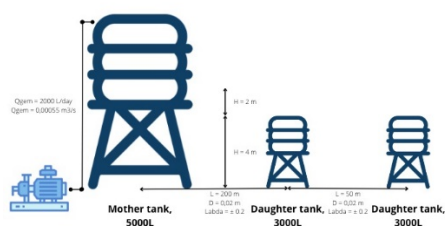
In **Sengerema / Elabs** is het een waterzuivering en -distributie punt geworden, waar het kraanwater d.m.v. filters gezuiverd wordt en waar men drinkwater kan kopen bij het distributie punt. Dit water wordt regelmatig getest op kwaliteit (bij onvoldoende kwaliteit zijn de filters aan vervanging toe).

De studenten hebben hiermee toegang tot goed drinkwater gerealiseerd voor een prijs die ongeveer 1/3 is van water via flessen.

In **Misungwi** hebben de studenten als eerste stap in het watermanagement systeem gekozen voor toevoer/opslag en grove zuivering. Verdere zuivering is niet nodig, omdat het water wordt gebruikt voor bevoeien van de gewassen.

Via een bassin wordt water via filters geleid naar een 6 meter hoge water tank, die vervolgens via zwaartekracht de verschillende distributie- plekken van water voorziet. Waar nu de Solar-pump het water in de huidige situatie over een afstand van 150 meter moet pompen, gaat de pomp in de nieuwe opzet het water 6 meter omhoog pompen en zorgt de zwaartekracht voor de distributie van het water.

7 Onze Donateurs in 2022

☐ Cross Your Borders ☐ Remonstrantse Gemeente Den Haag ☐ Doopsgezinde Gemeente Den Haag ☐ St. Janssensfonds ☐ CCHO ☐ St. Emmaus haarzuilens	☐ Dhr. Hartstra (Nyatukala) ☐ Dekker Chrysanten/Madiba® kwekers ☐ Evanthia BV/Dhr. Grootendorst ☐ St. Johanna Donk Grote En heel veel particulieren!
--	--

Wij zijn onze trouwe donateurs weer ontzettend dankbaar voor hun bijdrage!

8 Inzet bestuur en vrijwilligers in 2022

Alle werkzaamheden, zowel door het bestuur als door vrijwilligers, zijn onbetaald. De fulltime vrijwilligster in Arusha ontvangt een geringe onkostenvergoeding voor haar verblijf ter plaatste; hetzelfde geldt voor de programma-manager (tevens adviserend bestuurslid) Jeroen Vegt.

Door de steeds grotere bijdrage van onze lokale trainers neemt de omvang van de Nederlandse vrijwilligers-inzet in Tanzania zelf af. In Nederland blijven er voldoende activiteiten over voor potentiële vrijwilligers. Denk hierbij aan publiciteit via de social media, organiseren van voorlichtingsbijeenkomsten met potentiële donateurs, ondersteuning van het secretariaat en zeker ook bij de fondsenwerving.

9 Uitdagingen voor 2023

Enkele van de uitdagingen zijn:

- ☐ Opgestarte ondernemers stimuleren om deel te nemen in 'saving-groups' en deel te nemen aan coöperaties;
- ☐ De jongeren blijven stimuleren in het verstandig omgaan met geld en bedrijfsmiddelen;
- ☐ De samenwerking met de lokale Tanzaniaanse overheid blijft een aandachtspunt. Wisselingen van personen of het geven van andere rollen aan personen zorgt ervoor dat hier voortdurend aandacht op gericht moet zijn;

Andere belangrijke uitdagingen zijn nog:

- ☐ De ondernemers blijven coachen en begeleiden om er zo veel mogelijk succesvol te laten zijn en zich te ontwikkelen waar mogelijk;
- ☐ Waar mogelijk inzetten op groei van de bestaande ondernemingen, zodat werkgelegenheid wordt gecreëerd;
- ☐ Dit jaar willen we nog meer inzetten op samenwerking. Samenwerking door enkele ondernemers samen maak-en agri-bedrijfjes te laten starten, zodat er een nog grotere kans ontstaat op succes. De nadelen die zo'n samenwerking met zich mee brengt zullen wij daarbij niet uit het oog verliezen;
- ☐ Het vinden van voldoende fondsen om onze lopende programma's door te kunnen zetten en indien mogelijk er nog een enkel nieuw project bij op te pakken. Onze enige beperking op nog meer ondernemers kunnen helpen met hun opstart of groei zijn de fondsen om alles te kunnen bekostigen.
- ☐ In 2023 willen we onderzoeken of het mogelijk is om de infrastructuur van het project verder uit te bouwen. De bouw van het 'Farmhouse' loopt. Daarnaast behoeven de kassen verbeteringen, aangezien het veranderende klimaat zorgt voor stormen en heftige regenval en versteviging noodzakelijk is.

10 Financiën

De financiële besluitvorming van Stichting Sengerema is als volgt georganiseerd:

- ☐ Tijdens een bestuursvergadering in Nederland wordt de jaar- en de programmabegroting als ook de verschillende projectbegrotingen vastgesteld en goedgekeurd;
- ☐ Het lokale management in Tanzania krijgt de beschikking over het geaccordeerde jaarplan met bijbehorende begroting en wordt verzocht om de realisatie daarvan op te pakken, voor zover het in Tanzania te maken kosten betreft. De jaarbegroting wordt per onderdeel van het programma gespecificeerd in deelbegrotingen, die per onderdeel van het programma naar het lokale management worden gestuurd. Het budget wordt fasegewijs overgeboekt vanuit Nederland naar de programmarekening;

- ☐ Vanuit Tanzania wordt gerapporteerd, door middel van dagafschriften en toelichting op boekingen over de gedane uitgaven in relatie tot het budget. Met ingang van 2021 is een Tanzaniaanse accountant aan het team toegevoegd, die de uitgaven in Tanzania controleert en de jaarrekening en audits doet voor YEP, onze Tanzaniaanse NGO. Hij controleert tevens de boekhouding welke bij de penningmeester van Stichting Sengerema ten behoeve van rapportages in Nederland wordt aangeleverd.
- ☐ Van de gedane uitgaven wordt door de penningmeester van Stichting Sengerema nagegaan of deze overeenstemmen met de geaccordeerde begroting;
- ☐ Besluiten met grote financiële impact worden, ook al zijn ze reeds opgenomen in de jaarbegroting, vastgelegd in de notulen van bestuursvergaderingen.

10.1 Begroting 2022

In het Jaarplan 2022 werd de navolgende begroting opgenomen:

	Begroting 2022									
	Leading partner	Year group	# students	# startups	# coaching	Q1	Q2	Q3	Q4	Totaal
Misungwi	SF	YG-1/2				250	250	250	250	1.000
Farmhouse group/life stock	SF	YG-3				250	250	250	250	1.000
Farmhouse group/life stock	SF/Evanthia	YG-4				12.250*	12.250*	750	750	26.000
Training/Startkap.	SF	YG-4	50	21		1.500	1.500	7.500	8.500	19.000
PM-JV/AD						1.000	1.000	1.000	1.000	4.000
Arusha	Trias	YG-6	50	25	20		10.000	10.000	10.000	30.000
PM-AR/JV						750	750	250	250	2.000
Kosten NL						1.000	1.000	1.000	1.000	4.000
Totaal						4.750	14.750	21.000	22.000	87.000

10.2 Realisatie 2022

		Realisatie 2022 €	Begroting 2022	Vershil 2022 t.o.v. begroting €	Realisatie 2021 €
Baten					
Totaal Baten	(7)	112.285	87.000	25.285	115.027
Lasten					
Operationele kosten Tanzania	(8)	10.751	10.000	751	8.719
Promotie, selectie ondernemers en opstartkosten	(9)	-	-	-	-
Basic/empowerment training	(10)	5.533	4.000	1.533	4.137
Ondernemerschapstraining	(11)	55.573	42.000	13.573	45.445
Praktijkopdracht en ambachtstraining	(12)	-	-	-	318
Startkapitalen/greenhouse/farmhouse	(13)	38.736	26.000	12.736	49.761
Coaching en capaciteitsversterking	(14)	5.271	3.000	2.271	5.063
Organisatiekosten NL	(15)	575	2.000	-1.425	2.388
Financiële baten en lasten	(16)	75	-	75	-563
Totaal Lasten		116.514	87.000	29.514	115.268
Saldo		-4.229	-	-4.229	-241

Het negatieve resultaat komt ten laste van de algemene reserve.

10.3 Begroting 2023

In het jaarplan 2023 is de volgende begroting opgenomen:

	Begroting 2023						
	Leading partner	Year group / activity	Q1	Q2	Q3	Q4	
Misungwi - training	Sengerema Foundation	2017-2022	350	350	350	350	1.400
Misungwi - training	Sengerema Foundation	2023	5.500	5.500	5.500	5.500	22.000
Misungwi - infrastructure	Sengerema Foundation	2023	5.000		5.000		10.000
	program-management	2023	500	500	500	500	2.000
Arusha	Trias	2018-2022	-	-	-	-	-
	Trias	2023	10.000	10.000	10.000		30.000
	program-management	2023	750	750	750	750	3.000
							-
Shinyanga	Rafiki	2023	5.800	2.400	2.400	-	10.600
	program-management	2023	250	250	250	250	1.000
							-
Kosten NL			500	1.000	1.000	500	3.000
Totaal (euro's)			28.650	20.750	25.750	7.850	83.000

Indien onvoldoende fondsen beschikbaar zijn, kan ervoor worden gekozen om minder jaargroepen op te starten, een jaargroep met minder jongeren op te starten, of om delen van het project later uit te voeren.

11 Tot slot

Wij zijn blij dat we samen met onze donateurs en vrijwilligers wederom een bijdrage hebben mogen leveren aan het verder ontwikkelen van het ondernemingsklimaat in Tanzania en zo weer veel kansarme jongeren en hun families een toekomstperspectief hebben kunnen bieden.

Verklaring gebruikte afkortingen

CBO	<i>Community Based Organization, Tanzaniaanse rechtsvorm, lokale non profit organisatie;</i>
CYB	<i>Cross Your Borders, Nederlandse organisatie en samenwerkingspartner Stichting Sengerema;</i>
DC	<i>District Commissioner, hoogste overheidsfunctie in het district;</i>
ICS	<i>Hulporganisatie 'Investing in Children and their Societies', voormalig 'Internationaal Christelijk Steunfonds';</i>
MOU	<i>Memorandum of Understanding: intentieverklaring;</i>
NGO	<i>Non-Governmental Organization. Vaak: organisatie op het gebied van ontwikkelingshulp;</i>
SACCO	<i>Saving And Credit Cooperative Organization;</i>
SF	<i>Sengerema Foundation, Engelse benaming van Stichting Sengerema;</i>
TSH	<i>Tanzaniaans shilling. Koers 2022 1 euro = 2365 Tsh.</i>
YEP	<i>Youth Entrepreneurship Program, het door Stichting Sengerema ontwikkelde programma voor jonge ondernemers;</i>